

Utrikesutskottets betänkande

1981/82: 1

om erkännande av Demokratiska sahariska arabrepubliken m. m.

Motionen

I motion 1980/81:200 av Lars Werner m. fl. (vpk) hemställs

1. att riksdagen hos regeringen anholder

a) att Sverige erkänner Demokratiska sahariska arabrepubliken.

b) att Sverige i FN verkar för organisationens erkännande av Demokratiska sahariska arabrepubliken.

Ett andra yrkande i samma motion om humanitärt bistånd till Demokratiska sahariska arabrepubliken och Frente POLISARIO behandlades under föregående riksmöte i samband med övriga bistandsfrågor (UU 1980/81:20).

Bakgrund

Utskottet har de fyra senaste åren behandlat motionsyrkanden av motsvarande innebörd (UU 1977/78:2, UU 1978/79:14, UU 1979/80:6 och UU 1980/81:5), vilka avslagits av riksdagen. I utskottets betänkanden har lämnats utförliga redogörelser för det spanska tillbakadragandet från Västra Sahara i början av år 1976 och områdets omedelbara annektering av Marocko resp. Mauretanien, den västsahariska befrielseströrelsen Frente POLISARIO:s gerillakrig och proklamering av områdets självständighet under namnet Demokratiska sahariska arabrepubliken (RASD). Förenta nationernas och den afrikanska enhetsorganisationen OAU:s fleråriga behandling av frågan om Västra Saharas avkolonisering liksom för den svenska hållningen till denna fråga m. m.

Sverige har i FN hävdat det västsahariska folkets rätt till självbestämmande och verkat för en fredlig förhandlingslösning av frågan. Sverige har också lämnat omfattande humanitärt bistånd till de västsahariska flyktingarna i Algeriet via olika internationella hjälporganisationer.

Utskottet har tidigare uttalat att det anser, att den västsahariska krisen innebär en allvarlig risk för freden i hela området. Alla ansträngningar måste därför inriktas på att få till stånd en fredlig förhandlingslösning. Vid sådana förhandlingar som rör det västsahariska folkets rättigheter och framtid bör alla berörda parter, däribland POLISARIO, delta.

Under de senaste tre åren har några händelser inträffat, som fått betydelse för konfliktens fortsatta utveckling. På sommaren år 1979 gav Mauretanien upp kampen och ingick ett fredsfördrag med POLISARIO, i vilket man avstod från alla anspråk på Västra Sahara. Vidare hade POLISARIO under

år 1979 vissa diplomatiska framgångar, vilket avspeglades i att antalet stater som erkänt RASD fördubblades från 17 till 34, av vilka huvuddelen var afrikanska och arabiska länder. Antalet stater som erkänt RASD hade år 1980 ökat till 43 och uppgår nu till ett 50-tal.

Inom OAU har ansträngningarna att nå en förhandlingslösning fortsatt. Vid organisationens stats- och regeringschefsmöte i Freetown, Sierra Leone, på sommaren år 1980 intog frågan om RASD:s medlemskap i organisationen en framträdande plats. En enkel majoritet för godkännande av RASD:s medlemsansökan tycktes föreligga, vilket enligt OAU:s stadga vore tillräckligt för medlemskap. Samtidigt begärde emellertid Marocko att stats- och regeringscheferna skulle ta ställning till om RASD var en oberoende och suverän stat enligt stadgans kriterier, vilket skulle kräva två tredjedels majoritet. Då sådan majoritet inte syntes föreligga fördes ingendera begäran till avgörande. I stället förlängdes mandatet för den kommitté, bestående av statscheferna i Guinea, Mali, Nigeria, Sudan och Tanzania, som tidigare sökt nå en förhandlingslösning av Västra Saharafrågan.

Denna kommitté presenterade i september 1980 ett förslag, som i stort sett hade samma innebörd som ett av OAU:s toppmöte 1979 redan fattat beslut. Enligt förslaget uppmanas de inblandade parterna att iakttä vapenvila från december 1980. Behovet av en folkomröstning fastslås på nytt. Denna skall förberedas under medverkan av alla berörda parter, inklusive västsaharier. En FN-styrka föreslås för att upprätthålla vapenvilan. Folkomröstningens genomförande skall övervakas av OAU och FN gemensamt.

Trots uppmaningen om vapenvila har den väpnade konflikten mellan Marocko och Polisario fortsatt under år 1980 och 1981 med återkommande uppblossande stridigheter.

Sedan utskottet för ett år sedan behandlade frågan (UU 1980/81:5) har Marocko vid OAU:s toppmöte i Nairobi, Kenya, i juni 1981 accepterat, om än med vissa reservationer, principen att det är invånarna i Västsahara som genom folkomröstning skall avgöra områdets framtida status. Principmedgivande ingår i den av toppmötet antagna resolutionen. Enligt denna tillsattes också en särskild kommitté – med medlemmarna i den förut nämnda femstatskommittén jämte Kenya och Sierra Leone – för att se till att förslagen från september 1980 om vapenvila, övervakning av en FN-styrka och folkomröstning förverkligas.

Denna kommitté framstår nu som OAU:s centrala organ för att föra Västra Sahara-frågan mot en lösning. Vid dess första möte i Nairobi i augusti i år, i närvaro också av representanter för Marocko och POLISARIO, uppnåddes ett kompromissbeslut i en rad frågor sammanhängande med genomförandet av folkomröstningen. Texten innehåller dock oklarheter som möjligen kan leda till tolkningssvårigheter varigenom verkställigheten fördröjs. OAU:s ordförande, Kenyas president Moi, har fått i uppdrag att med FN ta upp frågan om organisationens deltagande i beslutets genomförande.

Utskottet

Enligt utskottets redan under tidigare års behandling av denna fråga framförda uppfattning måste alla ansträngningar även fortsättningsvis inriktas på att få till stånd en fredlig förhandlingslösning. Utskottet vidhåller sin uppfattning att ett avgörande om Västra Saharas framtid måste bygga på verkliga konsultationer med områdets befolkning och överensstämma med dess fritt uttalade önskemål. Svenska regeringen har i FN otvetydigt givit uttryck för denna hållning. Det är, liksom tidigare, utskottets förhoppning att frågan skall bringas till sin lösning antingen inom OAU:s eller inom FN:s ram på ett sätt som tillgodoser både självbestämmanderätten och intresset av fred och stabilitet i Nordvästafrika. Den principiella enighet som under det gångna året uppnåts inom OAU:s ram om de mått och steg som nu bör tas i syfte att uppnå en lösning av konflikten innebär otvivelaktigt en positiv utveckling även om många problem fortfarande synes olösta.

I det aktuella motionsyrkandets första del föreslås ett svenskt erkännande av Demokratiska sahariska arabrepubliken. Med anledning härav vill utskottet erinra om sina tidigare ställningstaganden till yrkanden av motsvarande art och om de principer som enligt internationell rätt och svensk praxis tillämpas när det gäller erkännande av stater och upprättande av diplomatiska förbindelser med dessa. Till de kriterier som därvid bör vara uppfyllda hör främst att den regering som avses skall utöva en effektiv kontroll över staten i fråga och ha uppnått ett rimligt mått av stälvtändighet utåt samt stabilitet inåt. Utskottet anser alltså att dessa villkor inte är uppfyllda vad beträffar Västra Sahara och dess regering och avstyrker därför motionens yrkande i detta avseende.

Även vad beträffar yrkandets andra del vill utskottet upprepa sin tidigare uttalade uppfattning, att Sverige också i fortsättningen i FN bör verka för att det västsahariska folket skal få sin nationella självbestämmanderätt tillgodosedd. Sverige bör därvid kunna ge sitt stöd åt strävandena att genomföra OAU-beslutet.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utrikesutskottet motionsyrkandet.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår yrkande 1 i motion 1980/81:200.

Stockholm den 27 oktober 1981

På utrikesutskottets vägnar

ALLAN IERNELIUS

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Allan Hernelius (m), Torsten Bengtson (c), Sture Palm (s), Olle Göransson (s), Ingrid Sundberg (m), Gunnel Jonäng (c), Carl Lidbom (s), Linnea Hörlén (fp), Axel Andersson (s), Sten Sture Paterson (m), Rune Ångström (fp), Anita Modin (s), Stig Gustafsson (s) och Inga-Britt Johansson (s).